

OB 21. ŠTEVILKI VRHNIŠKIH RAZGLEDOV

Vrhniški razgledi št. 21 so posvečeni spominu na dolgoletno in kasneje častno predsednico Muzejskega društva Vrhnika, častno občanko Občine Vrhnika - prof. Marijo Oblak Čarni, ki je zadnjih 25 let s svojim delovanjem zaznamovala naše družbeno življenje v širšem smislu, tudi zunaj občinskih in državnih meja. Življenje in delo mednarodno priznane arhivistke Čarnijeve predstavlja Katarina Oblak Brown v uvodnem prispevku **Kar sem dosegla, sem dosegla z delom, morda z malo sreče.**

Sledi prispevek, s katerim se poslavljamo še od enega častnega občana Vrhnike, ki nas je zapustil v letu 2020. Tatjana Oblak Milčinski v članku **Ostali so samo še spomini ...** opisuje ustvarjanje in bogato zapuščino pisatelja, dramaturga, urednika in dramatika Jožeta Rodeta.

V prispevku **Glejte, ljudje, don Kihota** Alenka Auersperger osvetljuje iz različnih kotov leto 1898, ko se je Ivan Cankar preselil k družini sestre Ivane v Pulj. Spoznamo narodnostno živopisano istr-

sko mesto, ki je bilo v 19. stoletju glavno pristanišče Cesarske in kraljeve vojne mornarice, in predvsem družino Cankar, ki se je mnogoštevilna stiskala v kletnem stanovanju. Predstavljeno je tudi literarno ustvarjanje mladega pisatelja, ki se je prav z delom Jakob Ruda, ki ga je ustvaril v tem »pustem, vročem istrskem gnezdu«, uvrstil med slovenske dramatike.

V naslednjem članku predstavlja kiparka mag. Alenka Vidrgar nastajanje Cankarjevega reliefa, ki od 3. decembra 2018 bdi nad vhodom v Cankarjev dom na Vrhniki. V prispevku, naslovljenemu s Cankarjevo mislijo **Če si umetnik, imaš oči, da vidiš senco in luč!**, je z besedo in sliko dokumentiran kiparski in livarski del nastajanja reliefa.

Sledijo članki Tatjane Hojan. Predstavlja nam **Osnovni šoli v Zaplani in v Logu-Zaplana**, življenje in delo kateheta **Franca Bernika**, učiteljice **Franje Eržen Furlan**, kateheta in pesnika **Leopolda Turšiča**, učiteljice **Marije (Mire) Stroj** in učitelja in šolskega vodje **Antona Pirnata**.

Tatjana Oblak Milčinski objavlja urejen dnevnik učitelja Antona – Toneta Pirnata **Brodil sem skozi čas ...** V njem je opisano podeželsko življenje sredi 20. stoletja, čas vojne in povojne delovne vneme, predanost učiteljskemu poklicu, kot tudi nekaj utrinkov iz šolske kronike Nižje gimnazije Vrhnika in prvih desetletij Osnovne šole Ivana Cankarja Vrhnika.

Članek Simone Kermavnar **Iz preteklosti v večnost; nagrobni spomeniki in pokopališki križi z Vrhniškega kot del evropskega prostora** je povzetek razstave, ki so jo ob Dnevih evropske kulturne dediščine 2020 pripravili Muzejsko društvo Vrhnika, Cankarjeva knjižnica Vrhnika in Zavod Ivana Cankarja Vrhnika.

V raziskavi **Prva kranjska tvornica pokalic in sodavice** Janez Žitko opisuje delovanje vrhniškega sodavičarja Lovrenca Roglja. Na čas priljubljenih pijač s konca 19. in prve polovice 20. stoletja spominja tudi nekaj steklenic in reklam, ki jih v svojih zbirkah hranijo posamezniki in MDV.

Na podlagi odmevne razstave modelov in slik Marjana Smrtnika – Potovanje na Vrhniko, ki je bila ob 120-letnici vrhniške železnice odprta oktobra 2019 v Cankarjevem domu na Vrhniku, je Nataša Oblak Japelj pripravila bogat prispevek **Parne lokomotive so ostale moje sanje**. Razstavo **Potovanje na Vrhniko** je s pregledom zgodovine vrhniške železnice zakrožila Katarina Oblak Brown.

Ob 100-letnici rojstva pesnice in pisateljice Marije Brenčič Jelen je bila leta 2019 v Cankarjevem domu Vrhnika na ogled razstava Sonje Malovrh **Moja je pesem!** V tokratnih vrhniških razgledih objavljamo vsebino dokumentarne razstave, ki je istega leta gostovala tudi v pesničinem rojstnem kraju – Podlipi, pa tudi v Muzeju Velenje in Knjižnici Velenje, kjer je Marija Brenčič Jelen živela po poroki.

Vrhniški kroniki za leto 2019 in 2020 je tudi tokrat pripravil Gašper Tominc, urednik vrhniškega mesečnika Naš časopis.

O delu Muzejskega društva za leto 2020 na koncu zbornika poroča predsednica Katarina Oblak Brown.

Zbornik zaključujemo s prispevkom **Po sledih prejšnjih števil Vrhniških razgledov**. Objavljamo dve fotografiji, ki dopolnjujeta članek Olge Pivk – Minilo je 100 let od Majniške deklaracije v Vrhniških razgledih 18 in članek Marije Oblak Čarni – Karel Možina (1895-1918) v Vrhniških razgledih 19.

Hvala vsem, ki ste sodelovali pri pripravi Vrhniških razgledov 21, še posebej Občini Vrhnika, ki je izid zbornika tudi finančno podprla.

mag. Tatjana Oblak Milčinski
21. marca 2021